

Valeriu Perianu, Michael J. Degan

Logica Insolubilă

VALERIU PERIANU
MICHAEL J. DEGNAN

LOGICA INSOLUBILĂ

Caseta tehnică

LOGICA INSOLUBILĂ
PARTEA ÎNTÂI

MICHAEL J. DEGNAN

Filosof american, profesor la Universitatea St.Thomas din Minnesota. Arie de preocupări și expertiză în logica, metafizica și etica aristotelică, etică și filosofia gândirii.

Selecție de publicații:

"Suntem obligați să alimentăm pacienții în comă ireversibilă până la moartea naturală?" În *Nutriție artificială și hidratare: Noua dezbateră catolică*, C. Tollefsen, ed., Springer Press.

"Care este domeniul de aplicare al apărării lui Aristotel referitor la Principiul noncontradicției?", *Apeiron* 32.3 (septembrie, 1999) 243-274.

"Searle despre voință și gândirea liberă", *Catholic Philosophical Quarterly* 69 (1995) 257-270.

"Aristotel despre cunoașterea categorică: Pot referențialele universale să rezolve Paradoxul lui Meno?", *American Catholic Philosophical Quarterly* 68 (1994) 145-158.

"Lucrare recentă în logica lui Aristotel", *Cartea filosofică* 35.2 (aprilie 1994): 81-89.

"Care este starea morală a oamenilor prenatali?" *Communitas* 5.1 (1992): 34-56.

"Logica, Legea și Avortul", cu Russell Pannier, *Linacre Quarterly* (februarie 1992): 53-58.

Aristotel despre cunoașterea categorică: Pot referențialele universale să rezolve paradoxul lui Meno?

În Originile științei aristotelice, Michael Ferejohn susține că Aristotel rezolvă paradoxul de învățare expus în dialogul Meno a lui Platon prin distincția pe care el o face între "cunoașterea universală neștiințifică," (*katholou epistatai*) și "cunoașterea particulară științifică" (*episteme haplos*)¹. Conform lui Ferejohn, Aristotel susține că deși deține "doar universalul", cunoașterea nu implică cunoștințe specifice cu entități individuale, fiindcă cunoașterea unei mențiuni generale implică cunoașterea aplicării sale la toate datele care se întâmplă să cadă sub condiția sa.

Ferejohn numește aceste generalizări existențial încărcate, "universalii de referință"². Ferejohn are și un al doilea motiv pentru care el crede ce susține Aristotel cu noțiunea de "referențială universală", acela că permite lui Aristotel să unească teoria sa metafizică anti-platoniană cu principiile sale epistemologice de sorginte platoniană.³ În această lucrare eu susțin că nu este clar dacă universalii de referință pot fi exprimate atât de consistent pe cât crede Ferejohn s-o facă. În al doilea rând, eu susțin că la Ferejohn conceptul de universalii de referință nu reușește să-i dea lui Aristotel o soluție pentru paradoxul lui Meno. În al treilea rând, eu susțin că universalii de referință nu sunt necesare pentru a reconcilia principiile epistemologice ale lui Aristotel de origine platoniană cu tezele sale metafizice anti-platoniene. Și, în cele din urmă, eu ofer o interpretare a cunoașterii categorice care reține câteva avantaje ale expunerii lui Ferejohn fără dificultățile amintite.

Aristotel exprimă paradoxul învățaturii în primul capitol din *Analiticile posterioare*. Dar puteți să vă familiarizați doar dacă ați cunoscut mai devreme unele lucruri de la alții, care să fie în același

timp în concordanță cu universalul despre care aveți cunoștință. Faptul că fiecare triunghi are toate unghiurile egale cu două unghiuri drepte era deja cunoscut; dar că există un triunghi în semicerc, aici a devenit familiar în același timp ca inducție. Înainte de inducție, sau înainte de a obține o deducție, ar fi trebuit poate să fie spus că pe de o parte tu înțelegi iar pe de altă nu înțelegi. Pentru că dacă tu nu ai știut că este *simpliciter* (*haplos*) cum ai știut că triunghiul are două unghiuri drepte pur și simplu? Dar este clar că tu înțelegi în acest sens ca universal și nu înțelegi ca *simpliciter*. (Altfel paradoxul lui Meno va avea ca rezultat ; (fie nu vei învăța nimic, fie vei învăța ce știi) 71a17-21, 25-30)⁴

Pentru a facilita discuția pasajului este util să ne ajutăm de trei aspecte centrale pe care le solicităm.

1. toate triunghiurile au unghiuri interne egale cu două unghiuri drepte (2R).
2. această figură geometrică în semicerc este un triunghi.
3. această figură geometrică în semicerc este 2R.

Lectura lui Aristotel despre paradoxul lui Meno poate fi exprimată după cum urmează:

S. dacă unul învață (3) pe baza de cunoaștere (1) și (2), atunci el știe (1).

T. dacă unul știe (1), apoi unul știe (3).

U. dacă unul știe (3), atunci nu este posibil să înveți (3).

V. astfel încât dacă unul învață (3) pe baza de a ceea ce știe (1) și (2), atunci nu este posibil să învețe (3).

S. pare adevărat deoarece consecința este inclusă în antecedent.

T. pare adevărat dată fiind relația dintre universal și instanțele co-respunzătoare.

U. pare adevărat, pentru că nu este posibil de a afla ce unul deja știe.

Astfel apare paradoxul de învățare. Două propoziții în bold la *Apo* citate mai sus sunt de bază pentru Ferejohn în interpretarea

lui Aristotel ca răspuns la paradoxul lui Meno. Deși el nu spune acest lucru în mod explicit, de fapt Ferejohn ia al doilea 'ceva' a celei de-a doua teze în aldine care se referă la enunțul 1. Cel care nu recunoaște că figura din semicerc este 2R știe enunțul 1 universal, dar nu categoric, pentru că nu știe categoric că figura este un triunghi. Deci cunoașterea categorică a enunțului 1 trebuie să cuprindă cunoștințe de anumite cazuri particulare sub universal, menționate în prima teză din pasajul citat.

Ferejohn numește astfel revendicarile, "universalii referențiale."⁵ La Ferejohn se observă ambele soluții ale lui Platon și Aristotel la paradoxul lui Meno, că ele depind de separarea cunoașterii universale de cunoașterea particulară. Pentru Platon cunoașterea universală a formelor se dovedește a fi numai o formă de cunoaștere veritabilă, în timp ce pentru Aristotel cunoașterea universală implică cunoașterea cazurilor particulare, ca singură cunoaștere categorică.⁶

Potrivit lui Ferejohn, înainte de întâlnirea cu Socrate, „cursantul” lui Meno nu știe că "toate triunghiurile sunt 2R" în mod categoric, și nici nu știe că revendicarea generală implică un caz particular. Elevul se mișcă spre cunoașterea categorică referitoare la revendicarea generală numai când el recunoaște relația încărcăturii. Interpretarea lui Ferejohn pe soluția lui Aristotel pentru paradox se ridică la cele două înțeleșuri ale lui:

T. Primul înțeleș este "dacă unul știe (1), necategoric atunci unul știe.

(3) Al doilea înțeleș este "dacă unul știe (1), categoric atunci unul știe.

(3)." Fostul înțeleș este adevărat, în timp ce acesta din urmă este fals. Deoarece această din urmă este falsă, dar învățarea este posibilă pentru că ea implică mișcarea de la cunoașterea necategorică la cunoașterea categorică.

Ferejohn menționează că Aristotel respinge înțeleșerea "unui anumit cunoscător care știe că 'toate triunghiurile sunt 2R', ca în-

semnând "toate lucrurile cunoscute a fi triunghiuri, care cunoscătorului îi sunt date cunoscute a fi 2R," din moment ce obiectul propoziției este 'triunghi universal', nu doar acele entități cunoscute a fi triunghiuri de un anumit cunoscător.

Jonathan Barnes sugerează un alt mod de expunere pentru o persoană ce are cunoștința categorică "toate triunghiuri sunt 2R."⁷

1a. Pentru ceva, în cazul în care este un triunghi, persoana știe că este 2R (în cazul în care este un cunoscător).

Ca și Ferejohn, el subliniază problema că această înțeles ar putea fi triunghiuri, dar ca adevăr slab chiar dacă nu au existat. O altă încercare de a obține ceea ce înseamnă ca o persoană să aibă cunoștințe categorice este de a adăuga un cuantificator existențial la 1a.

1b. Pentru ceva, în cazul în care este un triunghi, persoana știe că este 2R și sunt triunghiuri.

Ferejohn crede că această versiune, de asemenea, eșuează pentru că pur și simplu asigură un set de triunghiuri care nu este mulțime vidă. Potrivit lui Ferejohn, importul existențial este mai radical pentru Aristotel. El scrie că, în logica aristotelică (importul existențial) este întotdeauna sprijinit de existentul singular, presupuziții generate de ideea fundamentală că subiectul general ca "fiecare om" nu este mai puțin decât subiectul singular "Socrate" care face referire la indivizii cărora li se aplică.⁸

Ferejohn merge mai departe și, consensual spune că, potrivit lui Aristotel, dacă statutul de membru al speciilor umane a fost diferit de ceea ce este de fapt, apoi faptele exprimate prin "fiecare om este un animal" ar fi diferite. Astfel nu este cazul de a avea un înțeles ca la 1b. La Ferejohn se observă cerința că "Fiecare triunghi este 2R" face referire la distribuția în fiecare dintre subiecte pe clasa pe cazuri reale exemplificate. El scrie, "... prin această virtute, funcția referențială, aserțiunea în ansamblul său, implică o presupuziție de existență singulară a fiecăreia dintre aceste personae".⁹ El își exprimă conceptul de universal referențial în limbajul analitic recent al filosofiei:

Punctul de vedere a lui Aristotel este că referitor la *de* și *re*, contextele de cunoaștere sunt transparente în sensul că, în cazul în care a știe *de re* că "fiecare triunghi este 2R" este adevărat, atunci rezultă că pentru fiecare triunghi *b*, a știe că *b* este 2R, indiferent dacă a cunoaște despre existența lui *b*.¹⁰

Pentru a spune că referința este transparentă și nu opacă în - seamnă că unul poate înlocui coextensiv descrieri ale triunghiurilor în epistemic, doxastic sau contexte modale fără pierdere de valoare de adevăr.

Deci, de exemplu, dacă în cazul în care este adevărat că știu "toate triunghiurile sunt 2R", atunci, trebuie de asemenea, să fie adevărat că eu știu că figura în semicerc este 2R. Ferejohn exprimă categoric cunoașterea revendicată despre triunghiuri în felul următor:

1c. Fiecare triunghi (real) este cunoscut de către *a* să fie 2R.

Din această descriere se pare că există cel puțin patru necesare condiții pentru o generalizare care să conteze că referențial universal despre triunghiuri:

A. pentru orice membru al clasei de subiect, triunghiuri, un cunoscător, *a*, știe că membrul are o anumită calitate.

B. Cunoașterea generalizării universalului implică cunoașterea cazurilor particulare.

C. Nu este cazul acesta [pentru fiecare membru al clasei de subiect, *a*, știe dacă există sau nu].¹¹

D. Referința universală exprimă o revendicare generală cu un subiect care desemnează un universal.

Obiecțiunea mea este că aceste condiții A și C nu pot fi îndeplinite supuse interpretărilor, acestora trebuie să aibă obținută noțiunea lui Ferejohn de referință universală. Propozițiile A, B și C sunt bogate în ambiguități. Eu am găsit trei posibile înțelesuri ale lui A:

LOGICA INSOLUBILĂ
PARTEA A DOUA

VALERIU PERIANU

Filosof care excelează prin originalitate și ambiția de a răspunde marilor întrebări existențiale nerezolvate de înaintași. În scrierile sale "Ființă paradoxală, Neființă estetică" și "Teoria realității" el dezvoltă un sistem complet de înțelegere a lumii, stabilindu-i acesteia un început necontradictoriu care precede însăși ființarea. Rezolvă regresia la infinit a întrebării despre începutul fizic și metafizic al lumii prin introducerea conceptului de *trecut-cauzal* al ființării. Susține că la început a existat trecutul oricărei ființări și, fiindcă înainte de trecut nu poate fi decât tot trecutul, succesiunea regresivă a întrebării este întreruptă și discursul filosofic are un suport epistemologic. Din punct de vedere ontologic, el consideră că ființa este *atotrăitoare* în realitatea locală ca ființă brută, dar care este transformată paradoxal în neființă estetică cu ajutorul artei. Din perspectivă gnoseologică el susține că ființa este *atotștiutoare*, dar știința ei este limitată de caracterul paradoxal al gândirii. Gândirea conservă memoria neantului prenatal care oferă viului conștiința prezentului ca trăire discontinuă a vieții și a morții. Valeriu Perianu edifică o teorie completă a realității, iar în cadrul acesteia rezolvă întrebarea legată despre ce a precedat Big Bang, dând astfel un răspuns clar și la problema începutului construcției universului. El concepe o realitate inedită pe trei paliere de existent:

- 1- realitatea totală numită Tot, aflată ca substanță continuă, fără structură, timp și spațiu.
- 2- realitatea locală care este Universul, acesta fiind doar o cavernă înconjurată de Tot.

3- realitatea finală reprezentată de ființa umană ca paradox al Divinității sublimat estetic.

Contribuțiile în domeniul logicii se axează pe studiul paradoxelor logice, lingvistice și deontice începând din antichitate. Oferă soluții pentru rezolvarea unora, descoperă și inventează alte antinomii, lărgind astfel registrul contradicțiilor gândirii. În acest context, el susține că gândirea evoluează negativ în procesul de cunoaștere chiar dacă are rezultate pozitive. Acest efect nefiresc al logicii de lucru este reflectat de fazele următorului proces:

- 1- rațiunea inocentă care contemplă lipsa de coerență a realității (stadiul aporeic)
- 2- rațiunea vexată care refuză contradicția creată de ea însăși (stadiul paradoxal)
- 3- rațiunea perversă care cultivă confuzia de plăcerea demonstrației (stadiul sofistic)

În domeniul esteticii realizează printr-o analiză logic-intuitivă a categoriilor acesteia definiții ale Frumosului și Urâtului. Frumosul este considerat o existență maximă subiectivă iar Urâtul o existență maximă obiectivă. El consideră creația artistică o reîncarnare estetică a omului ce are loc în timpul vieții. Această nouă personalitate este Neființa estetică ce devine umbra noastră însoțitoare în lumea obiectuală. Neființa estetică este singurul sediment spiritual care rămâne la moartea individului, dovada existentului său perceput ca adevăr sensibil.

Este membru al Societății Regale de Filosofie din Glasgow UK, al Asociației de Logică informală și Gândire critică din SUA și al Societății Britanice de estetică din Oxford, UK.

Proimion

Studiul logicii aristotelice mi-a trezit din tinerețe pasiunea definitivă pentru analiza argumentelor insolubile. Această problematică a logicii, este cea mai elocventă dovadă a inteligenței ce se supune cu dificultate propriului interogatoriu. Judecarea unui paradox este echivalentul criticii rațiunii pure, așa cum avea să o facă și Kant într-un plan mai amplu. Trăsătura unică a discursului clasic, face ca frumusețea științei întemeiată de Aristot să nu poate fi egalată de noile logici formalizante și abstracte. Logica simbolică elimină cuvântul și rostul lui în formarea unei gândiri suple și imaginative, înfășurând ideile în sterila convenție a semnelor. De aceea, strădania mea s-a îndreptat spre găsirea valențelor oricărui text, cunoscut sau nu, care să reprezinte o contradicție logică și să facă parte din zestrea universală a judecăților imposibile. În două milenii de efort intelectual susținut, de la Socrate la Russel, au fost create doar câteva zeci de argumente insolubile, iar cercetarea mea sistemică de trei decenii, a dublat numărul acestora. Sensul cercetării a fost orientat pe trei direcții așa cum apare și în structura capitolelor cărții. Primul capitol se ocupă de judecarea argumentelor de notorietate, al doilea, cu argumente contradictorii pe care le-am descoperit și construit ca insolubile și, al treilea, cu propria mea creație în domeniu.

Rostul cercetării argumentelor insolubile este simplu: nevoia de coerență în gândirea discursivă și în relația ei cu lumea obiectuală. Logica insolubilă semnalează prin contradicții enunțate fără ostentație, greșeli și inconsecvente logice care trebuie evitate, corectate sau eliminate prin analiza lor.

Cea mai nimerită modalitate de prezentare a unei cărți despre logica insolubilă este de a împotmoli în illogic chiar discursul des-

pre rațiunile scrierii lămuritoare. În rândurile ce urmează vă voi prezenta contradicțiile care sălășluiesc în noțiunile de „prefață” și „postfață”, texte care până acum au fost poziționate greșit în structura cărților.

Limba este mijlocul prin care comunicăm cu semenii noștri în baza unei convenții cu realitatea înconjurătoare sau cu propriile gânduri. Fără aceste convenții semiotice și semantice nu ar face posibilă gramatica, care face inteligibilă vorbirea discursivă.

Dar nu întotdeauna convenția semiotică are corespondent fidel în semantică, fapt care duce la confuzii greu de deslușit, mai ales la cuvintele compuse. Este cazul cuvântului „prefață”, care este compus din prefixul „pre” ce înseamnă „anterior” și „față”, acestea împreună având pretenția de „față anterioară scrierii”.

„Prefața” unei cărți își asumă rolul de a familiariza cititorul cu subiectul lecturii ce urmează în cuprins, de a da lămuriri sau a acorda note critice scrierii respective. Evident, „prefața” se dorește a fi primul text al cărții cu care cititorul ia contact. Dar dacă suntem suficient de atenți și nu acceptăm convenția lingvistică în mod superficial, vom constata că „prefața” este și nu este primul text al cărții. Elementul de compunere „pre” va aduce „fața” înaintea ei însăși, rezultând astfel două fețe, adică va fi prima și a doua scriere în același timp. Această situație se datorează alăturării nefericite a celor doi termeni similari ca semnificație, prefixul „pre” și „față”. Alte denumiri nepotrivite produc aceleași încurcături:

-„Cuvânt înainte” ar însemna că primul cuvânt este chiar înaintea lui însuși, iar după el nu mai există alt cuvânt.

-„Cuvânt către cititori” este la fel de ambiguu, fiindcă și cuprinsul cărții este tot un „cuvânt către cititori”.

-„Cuvântul autorului” este formularea cea mai contradictorie, deoarece se poate înțelege că numai introducerea este a autorului, restul cărții este scris de altcineva. Dacă acceptăm greșit convenția lingvistică, atunci vor fi doi autori și, apare întrebarea firească, care dintre ei a scris „cuvântul autorului” și care a scris cuprinsul.

-„Precuvântare” ar însemna că vom cuvânta mai întâi înaintea cuvântării și apoi după ea, fără să-și urmeze sieși ca alta.

Să vedem acum ce poziție ocupă în carte “postfața”. Dacă “prefața” este și nu este primul text al cărții, înseamnă că “postfața”, cea care urmează feței de după față, va fi în fapt însuși cuprinsul cărții. Iar dacă “postfața” ocupă locul cuprinsului, vom avea situația paradoxală în care o carte este alcătuită numai din “prefață” și “postfață”. Și, mai mult decât atât, “prefața” va fi studiul introductiv al “postfaței”. Paradoxul “prefaței” și “postfaței” poate fi eliminat prin folosirea altor noțiuni, corecte din punct de vedere semantic. Formulările corecte înlocuitoare sunt:

- „Introducere” (conducerea cititorului în interiorul textului).
- „Prolog” (pregătirea cititorului pentru discursul principal).
- „Proimion” (punctul de vedere timpuriu al autorului)

Pentru “postfață” putem folosi noțiunea de „încheiere”, fiindcă „epilog” dă naștere iarăși la contradicții. Folosirea elementelor de compunere savantă aduc cu ele de obicei probleme. „Epi” înseamnă în limba greacă „deasupra”, deci “epilog” va fi un text deasupra discursului, deci titlul cărții.

Închei această expunere a importanței logicii insolubile cu o concluzie-avertisment a filosofului și logicianului Willard Van Orman Quine: *Argumentul care susține un paradox poate expune absurditatea unei premise îngropate sau a unor preconcepții socotite anterior ca esențiale pentru teoria fizică, matematică sau la procesul de gândire. Catastrofa, de aceea, poate pândi în paradoxul cel mai nevinovat aparent. De multe ori în istorie, descoperirea unui paradox a fost ocazia pentru o reconstrucție majoră la baza gândirii.*

CAPITOLUL I

Insolubile notorii

1.1 Insolubilia

Încă din antichitate filosofii au fost atrași de acele contradicții care se creează în gândirea Ființei umane, atunci când, experiența practică ori intuiția corelată cu raționamentele cele mai profunde nu determină o soluționare "ortodoxă" a problemelor ce se analizează. Contradicțiile de acest fel depășesc în mod neobișnuit cadrul comun și prestabilit al inferențelor noastre, pe care le contrazice dar nu le anulează, obligând rațiunea să-și asume concomitent soluții ce se exclud reciproc. Scolasticii au denumit toate aceste cazuri neobișnuite de sfidare a legilor gândirii cu termenul de *insolubilia*. Ei distingeau trei tipuri de *insolubilia*;

- 1) *Insolubilia care nu pot fi rezolvate în niciun fel, acestea fiind denumite "cuvinte imposibile" (vox invisibilis);*
- 2) *Insolubilia care deși se pot rezolva, din cauza unei dificultăți oarecare nu sunt rezolvate, aceasta numindu-se "piatra ascunsă în pământ" (lapis absconditus in terra invisibilis);*
- 3) *Insolubilia care sunt dificile dar se pot rezolva cu greutate (difficile salutar).*

Încercăm în următoarele pagini să prezentăm strădaniile scolasticilor de a găsi căi de rezolvare pentru *insolubilia*, în cele cincisprezece posibilități stabilite de aceștia, pe care le vom analiza succint. Deși aceste opinii nu au reușit să rezolve contradicțiile con-

statate în logica timpului, este interesantă abordarea și argumentele folosite pentru o astfel de încercare.

1.- Prima opinie consideră că insolubilia trebuie rezolvată prin fallacia figurae dictionis.

Rezolvarea ar trebui să înlăture confuzia provocată de faptul că două lucruri diferite au inflexiuni gramaticale identice. Astfel, în propoziția "Socrate spune ceva fals, deci Socrate spune falsul" are loc această confuzie. Dacă însă înlăturăm ceva din acest enunț distrugem *insolubilia* ce s-a creat în această formă și deci nu putem vorbi de o rezolvare.

2.- A doua opinie presupune că insolubilia trebuie să fie rezolvată per fallaciam secundum non causum.

Aici soluția se referă la sofismul când se ia drept cauză logică a unui lucru ceea ce nu este cauza sa. Propoziția "Socrate spune ceva fals" este luată drept cauză logică a propoziției consecvente "Socrate spune falsul" (în general – s.n.) și care nu este cauza antecedentului. O astfel de soluție, după părerea noastră, conduce la o altă *insolubilia* de genul <Cine spune falsul, nu poate spune ceva fals>, fiindcă falsul în genere cuprinde în sine toate cazurile de fals particular, ori a spune totul despre ceea ce este, trebuie să fie adevărat.

3.- A treia opinie afirmă că Socrate spunând "Socrate spune falsul", verbul "a spune", chiar admitând că se referă la timpul prezent, trebuie înțeles totuși ca fiind un timp ce precede momentul pronunțării sale.

Deci, "a spune" din antecedent și "a spune" din consecvent se referă la timpuri diferite.

4.- Cea de-a patra opinie consideră că nimeni nu poate să spună că spune falsul și nu există propoziții din care să poată fi generată o insolubilia.

Opinia se bazează pe raționamentul că dacă spui ceva, necesarmente este și adevărat, fiindcă tot ceea ce este, este adevărat.

În principiu suntem de acord că enunțul rostit și luat ca atare este un grup de sunete fără semnificații, ce reprezintă adevărul grăirii, fără legătură cu logica. Dacă am rostit ceva, dezbrăcăm cuvintele de semnificația lor sau, lăsându-le semnificația, nu o raportăm la nicio judecată. Nu facem nicio relație cu vreo idee și atunci, chiar dacă spunem ceva fals, enunțul este descalificat de adevărul existentului aceluși cuvânt fals, care este adevărat dar fără noimă.

5.- A cincea opinie consideră că Socrate, spunând că el însuși spune falsul, nu spune nimic.

Dar cine spune falsul nu poate pretinde că nu spune nimic. În esență, orice rostire cu privire la existent reprezintă ceva ce este, dar dacă ne referim la faptul că falsul nu exprimă nimic real, considerând că doar ce este adevărat este real, atunci trebuie să judecăm falsul ca pe o ficțiune, întrucât ceea ce nu este conform realului este o realitate virtuală. Realitatea virtuală a falsului se înscrie în imaginația comună sau cea estetică ca o alternativă de univers paralel, în care falsul poate căpăta aparență de adevăr. Orice *insolubilia* conține în sine Fiindul, care alcătuiește ființele și neființele cu același limbaj. În mod firesc, realitatea exterioară ființei este cel mai înalt grad de certitudine fiindcă altul este mai pregnant prezent prin diversitate decât sine însuși, și atunci orice imagine în afara acestui real se manifestă ca o neființă în gândirea Ființei umane ce devine estetizantă, activă și pozitivă. Spre deosebire de aceasta, conștiința ce rămâne doar a Ființei umane are un caracter conservator și contradictoriu, față de sine și altul. *Insolubilia* sunt cazuri speciale de contradicții în gândirea pozitivă, transmise de conștiința abisală prin intermediul neființei. În anumite situații realitatea nu mai poate fi probată prin simple judecăți și se autodistrug prin pierderea semnificației. Atunci, în locul acestei realități se naște o " gaură neagră " unde adevărul și falsul sunt totuna,

un continuu de sens și semnificație.

6.- *A șasea opinie presupune că insolubilia nu e nici adevărată nici falsă, ci e la mijloc, indiferentă față de unul sau altul, de adevăr sau de fals.*

Cum *tertium non datur* nu este valabil decât pentru propozițiile care se referă la prezent, ar rezulta concluzia că *insolubilia* este încadrată în registrul posibilului, dar și posibilul se realizează ori ca adevăr ori ca fals, nu ca o a treia cale. Am văzut că în logicile polivalente posibilul este considerat ca o cale de mijloc provizorie până judecata va fi validată sau invalidată ca adevăr sau fals, dar o cale de mijloc definitivă obținută pe baze formale este imposibilă. Scolasticii înșiși au intuit că, din moment ce *insolubilia* rezistă atât logicii formale cât și realității, contradicția din interiorul *insolubiliei* nu este distructivă, ci ea este echilibrată de ceva. Acest miez comun este încărcătura estetică a datului unor elemente sensibile despre care am mai vorbit. Orice *insolubilia* în ultimă instanță rezistă ca expresie paradoxală datorită conținutului metaforic care plutește între adevăr și fals.

7- *A șaptea opinie consideră că insolubilia trebuie să fie rezolvate prin fallacia aequivocationis.*

Se recomandă astfel folosirea judecății echivoce, cu dublu sens ce nu poate fi nici adevărat și nici falsă. Ex.: "Socrate este încă printre noi", este o judecată echivocă fiindcă nu precizează în ce fel (fizic sau spiritual) filosoful mai există. Și atunci o propoziție *insolubilia* de genul <Socrate a murit, traiască Socrate!> se poate "rezolva" prin ambiguitatea afirmației, că acesta oricum este încă printre noi. Am spus rezolvare, ca să fim în cadrul intențiilor scolasticilor dar, după cum vă dați seama, *insolubilia* rămâne în aceeași postură, dat fiind faptul că o judecată echivocă indică retragerea din fața obstacolului.

8.- *A opta opinie presupune că insolubilia nu e adevărată sau falsă, fiind-*

că nici o propoziție de felul acesta nu este o propoziție.

Problema dacă *insolubilia* este o propoziție sau nu, fiind adevărată și falsă în același timp, nu mai are din punctul nostru de vedere nevoie de comentariu deoarece ele sunt deja recunoscute ca propoziții cu statut special. Considerând că și în propozițiile normale adevărul și falsul sunt impure, în sensul că cele două concepte se întrepătrund până la judecată iar apoi conceptul ce se impune nu bruschează gândirea, credem că dincolo de contradicția evidentă – care este doar a gândirii și nu a propoziției în sine – adevărul și falsul își găsesc starea de grație tocmai în aceste *insolubilia* care sunt propoziții ideale, dar nu pentru lumea Ființei umane. Propozițiile cu care lucrăm în normalitate și nu deranjează cugetarea sunt propoziții “negociate” de Ființa umană cu Fiindul unde neființa este nemanifestată ca Idee. Deci pretenția scolasticilor de a rezolva *insolubilia* prin desconsiderarea lor ni se pare o naivitate, mai ales că, dacă vom fi de acord cu acest punct de vedere, suntem siliți a spune ce altceva sunt ele. Cu cât contradicția unei *insolubilia* este mai evidentă, cu atât ea este mai îndreptățită să fie propoziție, ca afirmare a sa dincolo de ceea ce vrea să spună.

9.- A noua soluție consideră că insolubilia este o propoziție adevărată sau falsă, dar nu este adevărată și nu este falsă. Adică, A este adevărat sau fals, dar A este adevărat și A este fals nu este posibil.

Se pune iar problema *terțului exclus* care nu permite ambelor valori să existe în mod concomitent, ceea ce se întâmplă în fapt. Orice *insolubilia* este o încălcare a principiului noncontradicției și ea nu poate fi judecată prin disjuncția "ori-ori".

10.- A zecea opinie consideră că se pot rezolva insolubilia prin fallacia secundum quid.

Acest mod de a căuta rezolvarea se referă la soluția dată de Aristotel paradoxului mincinosului.